

Méhes György 99: a Csúnya Bútól a kolozsvári milliomosokig

2015 május 15. Flag

Szöveg méret

Mentés

-
-
-

- [0](#)

Még nincs értékelve

Mérték

A számmisztika átszövi az életünket: ha a kilences vagy a tizenegyes számrendszerben számolnánk, valamelyest „kerekebbnek” éreznénk, hogy Méhes György író május 14-én épp kilencvenkilenc évvel ezel?tt született.

Vészterhes, háborús időkben, 1916-ban, mégpedig a legmagyarabb székelyföldi városban, Székelyudvarhelyen. Már egy másik évezredben, 2002-ben kapott Kossuth-díjat, hogy aztán öt év múlva, kilencvenegy évesen távozzék az élők sorából. Kultuszát, emlékezetét olyan pályatársak ápolták a szűkebb pátriából, mint Szűcs Géza vagy a róla monográfiát is jegyző Orbán János Dénes. Mindaz, amit róla, életének és életművének tanulságairól elmondhatunk, nemcsak ma, hanem jövőre, a „rendes” centenáriumon is bizvást érvényesek lehetnek.

Mi tesz íróvá egy író? Első sorban a tehetség – vághatnánk rá gondolkodás nélkül, s nyilván igazunk is volna; mégis sok vitathatatlan tehetség kihull elbűtőbb a rostán. Akkor talán az élményanyaga? Ez is szükséges feltétel, de nem elégséges. Akkor talán a tisztessége? Az a helyzet, hogy alkalmasint világ nagy gazemberek is el tudnak varázsolni bennünket. Talán a konstelláció, az összhatás. Az az elegy, amely ott és akkor, csakis úgy jöhet létre. S ráadásul még valahogy szinkronban is van velünk, kényes és válogató befogadókkal.

Méhes György életében is sikeres szerző volt, miközben szokatlanul sok meghurcoltatás érte. Felütt, alkotói életének java részét diktatúrában élte le (a legtermékenyebb éveit egy bizonyos Nicolae Ceausescuval „társbérletben”), de túlélési receptként azt találta ki magának, hogy nevetni fog a rendszeren, amely számára adatott. Ehhez persze magáévá kellett tennie a mese, a meseregény műfaját, alkotói technikaként pedig a parabolát – a szerkesztők és a kiadók pedig jól felfogott érdeükben többnyire nem voltak hajlandók észrevenni, miről is van szó ezekben a példázatokban. A felütt olvasók vették és vitték e gyermekkönyveket, mint a cukrot – de nem annyira a gyermekeknek, mint saját maguknak. Félték, hogy nem férnek hozzá, ha a pártállam mégis betiltja őket.

Feldolgozta például is – Áprily Lajostól némiképp eltérő mondandóval – Rapsonné várának történetét: nála a várúrú afféle boszorkány, aki azt tervezi, hogy elrabolja a székely leányokat. Nyilván csak fatális egybeesés volt, hogy a legújabb hagyományos mítikári elképzelés szerint a székelyföldi lányokat épp regáti munkákra tervezték

vezényelni, hogy elsegítsék magyarok és románok között az „egészséges” vérkeveredést. Méhes egyik h?se, a Csúnya Bú pedig mindenkinél bölcsebbnek és szebbnek gondolta magát, el volt ragadtatva egyéniségét?l, hízelg? udvaroncái pedig még rá is tettek erre a hiúságra egy lapáttal. A nép egy darabig teljesítette a kegyetlen parancsokat, aztán egyszer mégiscsak megelégedte az uralmát: felkelt ellene és megdöntötte a hatalmát. Méhes olyasmit már nem írt, hogy a rögtönítél? bíróság át is alakult kivégz?osztaggá – elvégre a parabolának nem dolga az ilyesmi.

Méhesnek már a neve sem volt igaz: Nagy Elekként anyakönyvezték. Még a saját neve használatától is a kommunista párt tiltotta el: volt egy futtatott munkásíró, Nagy István, aki a gyakori vezetéknev ellenére is konkurenciát látott benne az erdélyi magyar irodalomban. A román írószövetség büntet?bírósa persze Méhesnek a „horthysta katonatiszti” múltját vizsgálta. (A valóságban a királyi honvédség zászlósa volt, írnokként meg román–német tolmácsként szolgált, miközben a Keleti Újság színikritikusaként tevékenykedett; soha egy puskát el nem süttöt.) Nevét?l azért megfosztották: ezért kölcsönözte írói névként egyik anyai felmen?je személyazonosságát, s ehhez az üldöztetés elmúltával is ragaszkodott.

Nem paktált le sem a nyilasokkal, sem a kommunistákkal – ennek ellenére lett az erdélyi gyermekirodalom megteremt?je, Gyöngyharmat Palkó, Szikra Ferkó, Világhíres Miklós vagy Gy?zelmes Gábrriel kitalálója (Csoóri Sándor szavával: a Nagy Mesél?), s Erdély egyik legnépszerűbb polgári írója és színpadi szerz?je. A Kolozsvári milliomosok – monográfusa szerint is – az életm? csúcsa, amely regény még németül is sikeresnek bizonyult. A száz cip?gyáros família története egy azóta elsüllyedt Kolozsvárról tudósít – hogy Méhes hitelesebb krónikás legyen, mellékesen még a cserz?vargai mesterséget is kitanulta Rennerék (a könyvben: Kellerék) családi üzemében.

Színpadi íróként azonban nem annyira a nosztalgizáló, hanem a satirikus vénája hozott számára elismerést: a Mi férfiak vagy a Harminchárom névtelen levél sikere a létez? szocializmus viszonyainak ismerete nélkül már nehezen érthet?. A Noé bárkáját viszont ma is érteni véljük: Góg diktátor, Magóg bürokrata és Demagóg f?pap állnak össze, hogy elhazudják a közelg? özönvizet. (Az 1970-es árvíz után ezt az el?adást siettek is betiltani.) Kós Károly biztatta Méhest a Jerikó és a Barbár komédia megírására (utóbbi „megfejtésem szerint” a román sovinizmusról szól); a Bizánci capriccio (avagy Ti, földi istenek) pedig Ceausescu bukását jósolja meg – nem is csoda, hogy csak Budapesten lehetett bemutatni a kicsempészett kézirat alapján. A történelem azonban nagy igazságtev?: olykor a kilencvenkilenc százalékot is kikerekíti kerek százza...

Csontos János - www.napigazdasag.hu

Tisztelt olvasók! Legyenek olyan kedvesek és támogassák "lájkkukkal" a **Flag Polgári Magazin** facebook oldalát, a következ? címen: <https://www.facebook.com/flagmagazin>
- Minden "lájk számít, segíti a magazin m?ködését!

Köszönettel és barátsággal!
www.flagmagazin.hu]]>

Tisztelt olvasók!

Legyenek olyan kedvesek és támogassák "lájkkukkal" a **Flag Polgári Magazin** Twitter oldalát a következ? címen: <https://twitter.com/syracuse73>. illetve a Facebook oldalát pedig az alábbi címen: <https://www.facebook.com/flagmagazin>
- Minden "lájk számít, segíti a magazin m?ködését!

Köszönettel és barátsággal!
www.flagmagazin.hu

Ajánló